

Luento 12 Yhteenvedo

Keskeiset asiat
Mitä hyötyä tästä on?
Mitä seuraavaksi?
Kursstit?
Asiat?

Tavoitteet (4)

- Ymmärtää tietokonejärjestelmän keskeiset piirteet sillä suoritettavan ohjelman näkökulmasta
- Miten tietokonejärjestelmä suorittaa sille annettua ohjelmaa?
- Minkälaista koodia suoritin ymmärtää?
- Mikä on käyttöjärjestelmän rooli?

Mitä hyötyä tästä on? (2)

- Ohjelman suoritussnopeus perustuu suorittimen (CPU) suorittamiin konekäskyihin, ei pelkästään ohjelman korkean tason esitysmuotoon
- Ylemmän tason asioiden ymmärtäminen on helpompaa (mahdollista), kun ymmärtää alemman tason asiat

Keskeisiä asioita

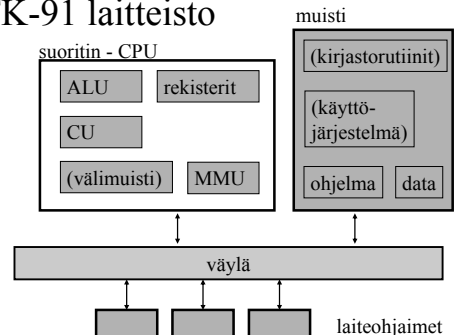
- Järjestelmä kokonaisuudessaan, nopeuserot
- Esimerkkikone ja sen käyttö
- Konekielinen ohjelmointi
- Suoritin, rekisterit, väylät, muisti
 - konekäskyjen suoritussykli, keskeytykset
- Aktivointitietuepino, aliohjelmien toteutus
- Tiedon esitysmuodot (ohjelma vs. laitteisto)
- Prosessi ja sen toteutus (PCB)
- I/O laitteet
 - laiteajurit, laitekeskeytykset, levymuisti
- Ohjelmien suoritus järjestelmässä
 - käännös, linkitys, lataus, tulkinta, emulointi, simulointi
- *Esimerkkejä keskeisistä asioista seuraavilla kalvoilla*

Nopeuserot: Teemun juustokakku

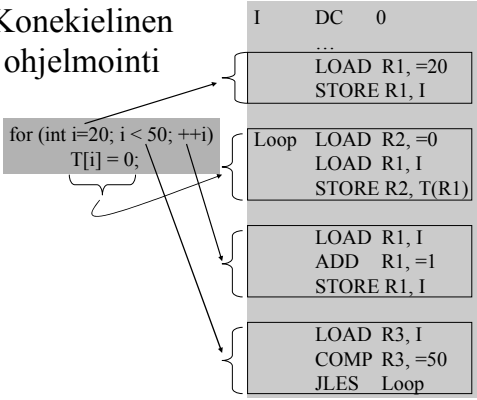
Rekisterien, välimuistin, muistin, levymuistin ja magneettinauhan nopeudet suhteutettuna juuston hakuaikaan juustokakkuja tehdessä?

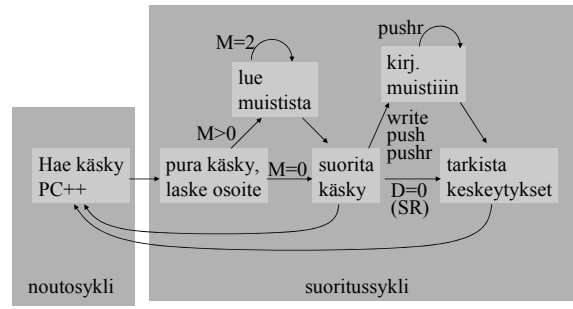
Esimerkkikone: TTK-91 laitteisto

Konekielinen ohjelmointi

Käskeyjen nouto- ja suoritusyikli

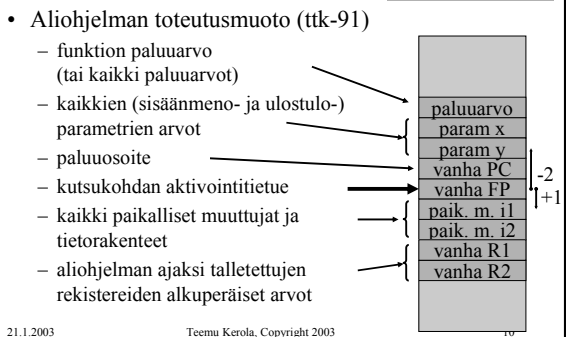
Suorittimen tilat

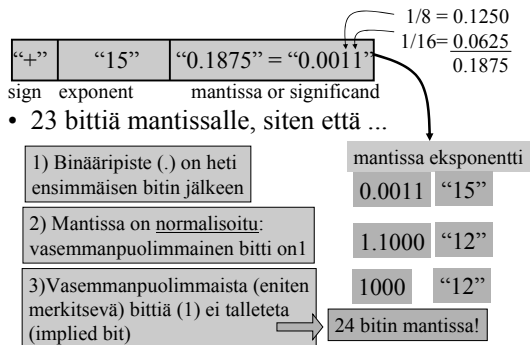
- Käyttäjätila (user mode, normal mode)**
 - voi käyttää vain tavallisia käskeyjä
 - voi viitata vain käyttäjän omaan muistiavaruuteen (MMU valvoo)
- Etuoikeutettu tila tai (KJ:n) ytimen tila (kernel mode, privileged mode)**
 - voi käyttää kaikkia konekäskeyjä, myös etuoikeutettuja (esim. clear_cache, ired)
 - voi viitata kaikkialle muistiin, myös käyttäjärjestelmän ytimeen (kernel)
 - voi käyttää (myös) suorita muistiosoitteita (PA)

Aktivointitietue

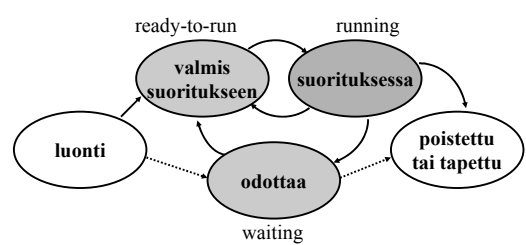
(activation record, activation frame)
int funcA (int x,y);

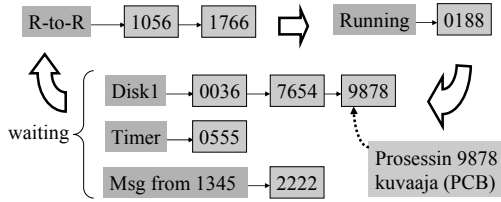
Tiedon esitys muodot

Prosessin tilat ja elinkaari

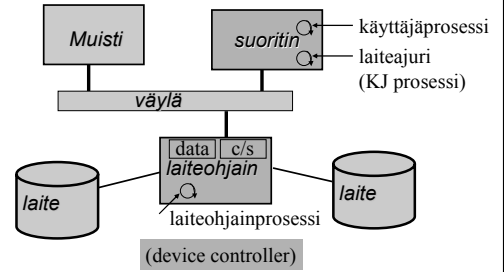

Prosessit jonoissa ja PCB

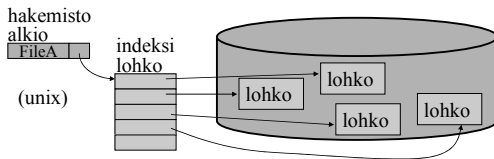
Vuoronanto:
valitsee seuraava prosessi Ready-to-Run -jonosta ja
siirtää se suoritukseen CPU:lle
 (kopioi tämän prosessin suorittimen tila suorittimelle)

Laiteohjain ja laiteajuri

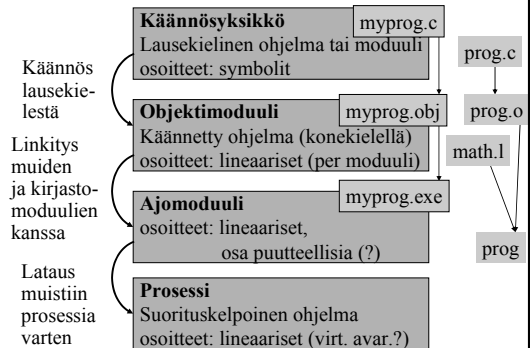

Levyjen käyttö

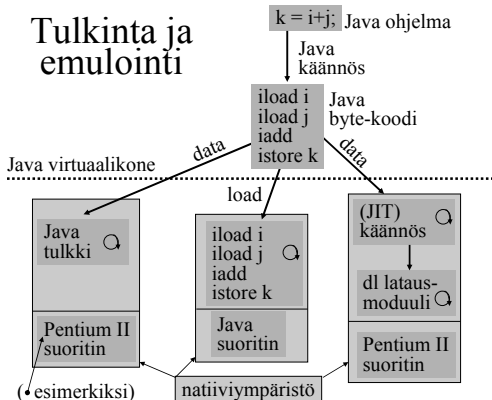
- Tiedosto koostuu useista lohkoista
 - lohko per sektori
- Levyn hakemistossa on tieto kunkin tiedoston käyttämistä lohkoista
 - luetaan lohkot annetussa järjestyksessä

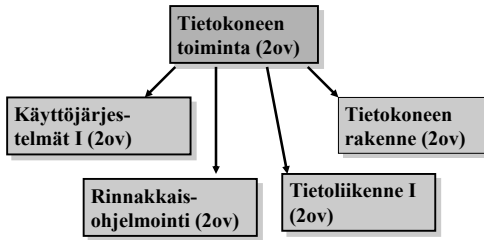
Lausekielestä suoritukseen

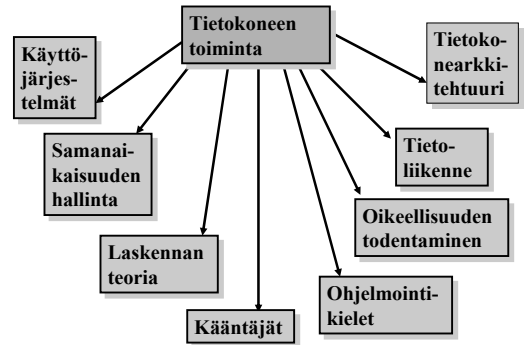
Tulkinta ja emulointi

Kurssien välisiä suhteita

Asioiden välisiä suhteita (8)

Tietokoneen rakenne, 2 ov

- Yksi taso alaspäin TITOsta
- Sopiva 2. vuoden opiskelijalle
- Useissa yliopistoissa yhdistetty TITOon
- ”Miten kellopulssi saa suorittimen suorittamaan konekäskyjä?”
- ”Miten suorittimen aritmetiikka on toteutettu?”
- Usea käsky on todellisuudessa suorituksessa samanaikaisesti
 - Miten tämä toteutetaan, mitä ongelmia siitä seuraa ja miten noita ongelmia ratkotaan?
- Jatkoa syventävällä tasolla
 - Tietokonearkkitehtuurit, 4 ov

TiKRa

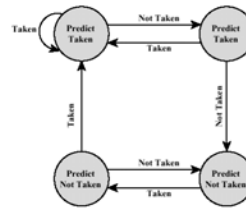

Figure 11.16 Branch Prediction State Diagram

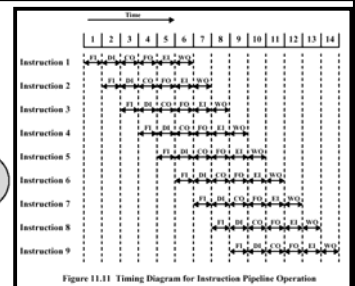

Figure 11.11 Timing Diagram for Instruction Pipeline Operation

Käyttöjärjestelmät I, 2 ov

- Sopiva 2. vuoden opiskelijalle
- Käyttöjärjestelmän rooli yhden prosessin valvojana
- Täsmentää ja jatkaa TITOn käyttöjärjestelmien piirteiden esittelyä
- Samanaikaiset prosessit resurssien käyttäjinä
- Systemin resurssien jakelu
- Prosessien vuoronanto (skedulointi)
- Jatkoa perustasolla ja syventävällä tasolla
 - Käyttöjärjestelmät II, 2 ov
 - Käyttöjärjestelmämetodiikka, 3 ov

KJ ...

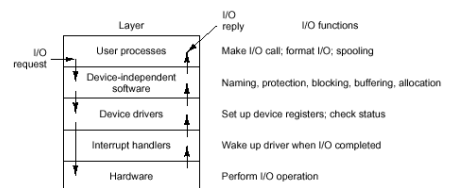

Figure 3-6. Layers of the I/O system and the main functions of each layer.

Tietoliikenne I, 2 ov

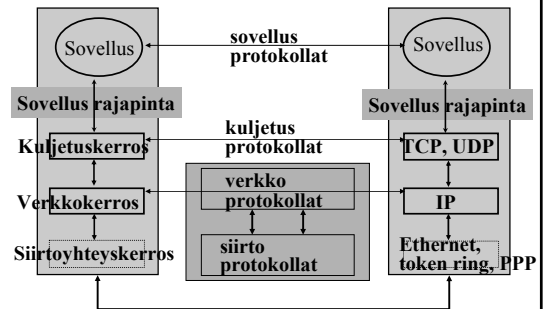
- Sopiva 2. vuoden opiskelijalle
- Tietokoneverkkojen peruspalvelut käyttäjälle ja sovelluksille
- Verkkojen tiedonsiirron perusvälineistö
- Verkkoarkkitehtuurin kerrosrakenne ja kunkin tason palvelut
- Jatkoa perustasolla ja syventävällä tasolla
 - Tietoliikenne II, 2 ov
 - Tietoliikennejärjestelmät, 3 ov

21.1.2003

Teemu Kerola, Copyright 2003

25

Tietoliikenne ... TCP/IP -kerrosmalli

21.1.2003

Teemu Kerola, Copyright 2003

26

Rinnakkaisohjelmointi, 2 ov

- Sopiva: 2. vuoden opiskelijoille
- Samanaikaisuuden aiheuttamat ongelmat
 - järjestelmä kaatuu ... miksi niin kävi?
- Samanaikaisuuden aiheuttamat vaatimukset systeemille
- Prosessien synkronointi eri tapauksissa
 - odottamalla vai prosessia vaihtamalla?
- Prosessien kommunikointi eri tavoin
 - yhteinen muistialue? viestit?
 - verkon ylitse?
- Jatkoa syventävällä tasolla
 - Hajautetut järjestelmät, 3 ov

21.1.2003

Teemu Kerola, Copyright 2003

27

RIO: synkronointiongelman ratkaisu Test-and-Set -käskyllä

- TAS Ri, L (ttk-91:n laajennus)
- Kriittinen vaihe

```
Ri := mem[L]
if Ri = 1 then
  {Ri := 0, mem[L] := Ri, jump *+2}
```

tämän käskyn osoite

```
LOOP: TAS R1, L # L: 1 (vapaa) 0 (varattu)
      JUMP LOOP # odota kunnes lukko aukee
...
      kriittinen vaihe: yksi prosessi kerrallaan
...
      LOAD R1,=1 # avaa lukko L
      STORE R1,L
```

- Toimiiko, jos tulee keskeytys pahassa kohtaa?
 - Mikä on "paha kohta"?

21.1.2003

Teemu Kerola, Copyright 2003

28

Ohjelmointikielten periaatteet, 4 ov

- Lähtötiedot: OLPM, TiKi, ohjelmointilabrat
- Sopiva: 3. vuoden opiskelijat
- Ohjelmointikielten määrittelyn välineistö
- Erilaiset ohjelmointiparadigmat esimerkkikielten avulla
 - proseduraaliset kielet: C, Pascal
 - oliokielet: Smalltalk
 - funktionaaliset kielet: Scheme, ML
 - logiikkaohjelmointikielien: Prolog
- Jatkoa syvemmällä tasolla:
 - ??

21.1.2003

Teemu Kerola, Copyright 2003

29

Ohjelmointikielten kääntäjät, 5 ov

- Lähtötiedot: OLPM, ohjelmointilabrat
- Sopiva: 3. vuoden opiskelijat
- Ohjelmointikielten kääntäjien tyypit
 - rekursiivisesti etenevä jäsentelijä
- Kääntäjän osat
 - selaaja: lex
 - jäsentelijä
 - semantiikan analyysi
 - koodin generointi: yacc
- Jatkoa syvemmällä tasolla:
 - ??

21.1.2003

Teemu Kerola, Copyright 2003

30

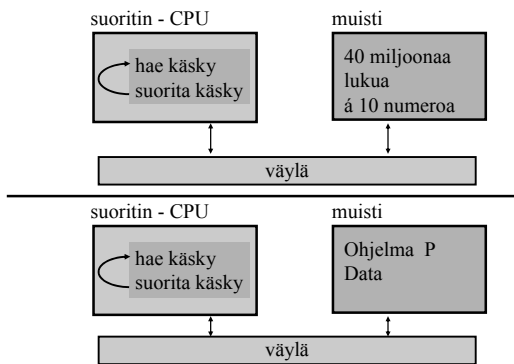
Spesifioinnin ja verifiointin perusteet, 2 ov

- Lähtötiedot: hajautuksen ja samanaikaisuuden problematiikka
- Sopiva: 3. vuoden opiskelijalle
- Mallinnetaan prosesseja siirtymäsystemeillä
 - askel: konekäsky? metodi? tapahtuma? ohjelma?
- Automaattisen verifiointin periaatteet
- Yksinkertaisia protokollien verifiointi
- Jatkoa syventävällä tasolla
 - Ohjelmien semantiikka, 3 ov
 - Automaattinen verifiointi, 3 ov

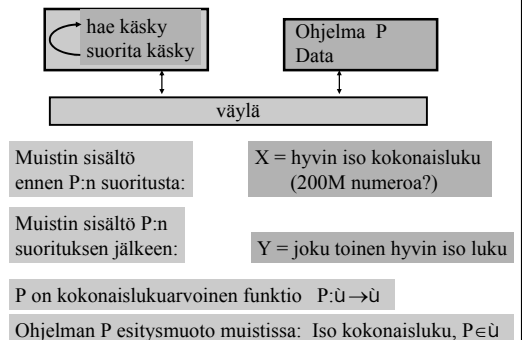
Ohjelmoinnin ja laskennan perusmallit (OLPM), 2 ov

- Lähtötiedot: matematiikkaa
 - appro tai disk. mat., ... + tira?
- Sopiva: 1. vuoden (2. vuoden?) opiskelijalle, joka on opiskellut jo matematiikkaa
- Laskennalliset ongelmat, niiden luokittelu
- Äärelliset automaattit ja säännölliset kielet
- Kielioipit
- Turingin kone
- Jatkoa syventävällä tasolla
 - Laskennan teoria, 3 ov

Laskennan teorian perusta (1)

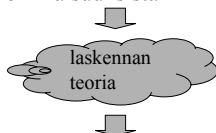

Laskennan teoriaa ... (4)

Laskennan teoriaa ... (4)

- Mielivaltaisten ohjelmien ominaisuuksia voi päätellä kokonaislukujen ja niiden välisten funktioiden ominaisuuksista

- Todistettuja lauseita ohjelmien ominaisuuksista
 - pätevät kaikille tietokoneille
 - nyt ja tulevaisuudessa

Laskennan teoriasta ja algoritmianalyysistä todistettuja lauseita (3)

- Valitaanpa mikä tahansa aikaraja, niin aina on olemassa sellainen ongelma, että
 - (1) siihen on olemassa ratkaisu ja
 - (2) kaikki ongelman ratkaisevat ohjelmat vievät enemmän aikaa tai muistitilaa kuin ennalta annettu raja
- On olemassa sellaisia ongelmia, että niitä ei voi ratkaista millään tietokoneella
- On olemassa suuri joukko tunnettuja vaikeita ongelmia, joista ei vielä tiedetä, kuinka vaikeita ne oikeastaan ovat

$P \stackrel{?}{=} NP$

http://www.retroweb.com/apollo_retrospective.html

--
Luennon 12
ja
koko kurssin
loppu
--

<http://lue.kurssikokeeseen.edu/ajoissa.html>

21.1.2003

Teemu Kerola, Copyright 2003

37

